

Kadernota 2017

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Hoofdstuk 1 Inleiding kadernota 2017.....	3
Hoofdstuk 2 Exploitatie 2016.....	6
Hoofdstuk 3 1 ^{ste} Burap 2016.....	7
Bijlage 1 Overzicht structureel/incidenteel 1 ^{ste} Burap 2016.....	15
Hoofdstuk 4 Financiële samenvatting kadernota 2017.....	16
Hoofdstuk 5 De belangrijkste onderwerpen voor 2017, de visie vanuit de verschillende beleidsterreinen.....	17
Hoofdstuk 6 Programma's.....	29
2. Onderwijs en kinderopvang.....	30
3. Ruimtelijke ordening, volkshuisvesting.....	31
4. Cultuur, sport en recreatie.....	32
6. Verkeer en vervoer.....	33
7. Economische structuur en toerisme.....	34
8. Volksgezondheid.....	35
10. Milieu.....	36
11. Bestuur.....	37
12. Sociaal Domein.....	38
Algemene dekkingsmiddelen, onvoorzien en financiële positie.....	39
Bijlage 1 Niet in deze kadernota opgenomen wensen.....	40
Bijlage 2 Technische uitgangspunten begroting 2017.....	41

Hoofdstuk 1 Inleiding kadernota 2017

Aan: de Raad

Inleiding

Het coalitieprogramma, "Samen maken we de toekomst" is op 3 september 2015 door de gemeenteraad vastgesteld. In de Kadernota 2017 worden voor dat jaar de kaders vastgesteld en de belangrijkste voornemens benoemd. Een aantal van deze ambities heeft ook financiële consequenties. Die hebben we samengevat in dit document. Deze financiële gevolgen worden verwerkt in de begroting 2017 en vormen daarmee een belangrijke basis voor die begroting. De begroting 2017 wordt op 3 november 2016 door de raad behandeld en op 22 september 2016 aan uw raad toegezonden.

Landerd is een prachtige Maashorst gemeente met uitstekende voorzieningen en is financieel gezond. We gaan veel doen om ambities uit het coalitieprogramma uit te voeren. Ondanks het feit dat de nieuwe, opgelegde, rekenmethode voor de grondexploitatie een forse invloed heeft op onze begroting wordt er geïnvesteerd in onze voorzieningen en ambities. De begroting is structureel sluitend voor de jaren 2019 en 2020 en onze reserves blijven boven het gestelde minimum ratio. De ramingen van de inkomsten en uitgaven zijn verder aangescherpt. Kortom, met een goed gevoel presenteren wij deze kadernota 2017.

Samen maken we de toekomst

Visie en missie.

Samen maken we de toekomst, onze visie en missie voor de komende jaren, bestaat uit drie belangrijke elementen.

1. Het doel van de missie; namelijk dat alle inwoners (ook) in de toekomst met plezier in de diverse dorpen van Landerd kunnen wonen, werken en leven.
2. De wijze waarop aan het doel gewerkt wordt; namelijk vanuit de idee dat iedereen in Landerd, vanuit verschillende rollen hiervoor aan de lat staat om dit samen inhoud en vorm te geven; gemeentebestuur, individuele burgers, ondernemers, gemeentelijke organisatie, verenigingen, maatschappelijke organisaties enz. (Doe democratie).
3. Uitgangspunt; iedere inwoner van Landerd hoort erbij, moet zich thuis kunnen voelen en mee kunnen doen.

Kernwaarden.

Om invulling te geven aan onze missie zijn individuen en organisaties betrokken, betrouwbaar, vindinrijk en hebben vertrouwen in de ander en zichzelf.

Uitgangspunten.

Als we terugkijken naar de afgelopen vijf jaren kunnen we constateren dat we veel bereikt hebben. Dit dankzij de inspanning van velen. Het is zaak om dat te behouden. Dat vereist gewoon goed ons werk blijven doen, voortdurend onszelf als organisatie blijven verbeteren. Daar zal voortdurend ook onze aandacht op gericht blijven. Niettemin moeten we met het oog op de toekomst ook vernieuwen en op een aantal punten veranderen; onze strategische agenda. Om te zorgen dat we en gewoon goed blijven werken en toch voldoende aan gewenste vernieuwing en verandering gaan werken is prioritering noodzakelijk. Belangrijke leidraad is daarbij het onderzoek toekomst van Landerd 2015. Wij komen daarbij tot een aantal speerpunten van onze strategische agenda die zijn ondergebracht in 7 thema's.

Voor (de inwoners van) Landerd geldt dat zij niet alleen oog hebben voor zichzelf, maar ook zich verantwoordelijk voelen voor noden in de wereld waar zij wat aan kunnen doen. Het grote aantal vluchtelingen dat naar ons land is gekomen en nog zal arriveren is zo'n onderwerp waarvoor de Landerdse gemeenschap zich extra wil inspannen. Dit is geconcretiseerd in een apart thema

Thema's

- **Versterking fysieke leefomgeving:** Ontwikkelen en realiseren centrumplan Zeeland, centrumplan Reek, dorps huis Zeeland
- **Doe democratie:** Leren en praktiseren als gemeentebestuur, gemeentelijke organisatie, bedrijven, burgers, maatschappelijke organisaties op een nieuwe manier samen verantwoordelijkheid te nemen voor de toekomst van Landerd.
- **Maashorst (nationaal park):** De Maashorst ontwikkelen als nieuwe en extra bron om een voorspoedige sociaal economische ontwikkeling van Landerd (en de andere Maashorstgemeenten) te realiseren.
- **Iedereen doet mee:** Een maatschappelijke bijdrage kunnen leveren is wezenlijk voor mensen om te kunnen participeren. Werken is een zeer belangrijke vorm daarvan.
- **Gezond en plezierig wonen en leven:** Gezonde mensen en een sociale omgeving die je stimuleert en steunt; basisvoorwaarden voor plezierig wonen en leven.
- **Vorming Maashorst gemeente:** Om ook in de toekomst een krachtige gemeente te kunnen zijn die adequaat de diverse functies voor haar inwoners kan blijven uitvoeren heeft de gemeenteraad besloten gesteund door een in een referendum gedane uitspraak, de vorming van een Maashorst gemeente na te streven.
- **Verantwoordelijkheid nemen, opvangen van meer vluchtelingen:** Besloten is om boven op de taakstelling 100 statushouders extra te huisvesten in 2016-2017.

Overige informatie

Dit boekwerk bestaat uit:

- Een hoofdstuk met de financiële stand van zaken over de exploitatie 2016 (al vastgesteld financieel beleid);
- Een hoofdstuk met de 1^e Burap 2016;
- De belangrijkste onderwerpen voor 2017, de visie daarop vanuit de verschillende beleidsterreinen;
- Het bestedings- en dekkingsplan 2017 (financiële samenvatting van de kadernota 2017);
- Een hoofdstuk met de programma's, toegelicht per programma;
- Een bijlage (1) met de niet in deze kadernota opgenomen wensen.
- Een bijlage (2) met technische uitgangspunten voor de begroting 2017

De financiële uitwerking van de kadernota 2017 stelt de raad in staat om zijn budgettaire taak te vervullen. De politieke relevantie is daardoor groot.

Ontwikkeling van de belastingdruk

In het hoofdstuk "belangrijkste onderwerpen voor de kadernota 2017" wordt ingegaan op de ontwikkeling van de tarieven van onze belastingen. Hieronder vatten we die samen en wordt ingegaan op de lastendruk van onze inwoners. Voor 2017 ontwikkelen de tarieven zich (voorlopig) als volgt:

- OZB stijgt met 5,5% (conform meerjarenbegroting 2016)
- Rioolheffing daalt met 1,5% extra tot 7,4% i.v.m. overschot op riolering in de jaarrekening 2015 dat in 2017 wordt ingezet.

- Afvalstoffenheffing. De reserve wordt volledig ingezet. Omdat de kosten stijgen, o.a. door nieuwe plannen kan de tijdelijke korting van € 43 niet worden gehandhaafd. De verwachte stijging voor 2017 bedraagt € 15,50 per huishouden.

Uitgaande van het bovenstaande stijgen de totale lasten voor een gemiddelde Landerse woningeigenaar dan met 3,91%. De inflatie 2017 is 0,5%. Dit betekent een reële lastenstijging met 3,41%.

Stijging lastendruk 2017 t.o.v. 2016			
	2016	2017	
woningwaarde gemiddeld	268.710	268.710	
OZB eigenaar woning	277,00	292,00	stijging 5,5%
tarief rioolheffing schijf 2*	178,94	176,26	daling 1,5%
tarief afval meerpersoonshuishouden*	255,00	270,50	stijging € 15,50
totaal	710,94	738,76	
stijging 2017 t.o.v. 2016 in euro's		27,82	
stijging belastingdruk % (incl. 0,5% inflatie)		3,91%	

*Het hierboven opgenomen nieuwe tarief voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor 2017 zal nog exact worden bepaald bij de begroting 2017 en kan afwijken (moet deelbaar zijn door 12 maanden).

Dit betekent dat de belastingen in euro's gezien met € 27,82 stijgen voor een gemiddelde huiseigenaar. Voor huurders betekent dit een stijging met € 12,82.

Uit de rapportage van COELO 2016 blijkt dat Landerd voor netto woonlasten voor een meerpersoonshuishouden op plek 106 staat. Er zijn 401 (deel)gemeenten meegenomen in dit onderzoek. Dit betekent dat er 295 (deel)gemeenten duurder zijn dan Landerd.

Hoofdstuk 2 Exploitatie 2016

Overzicht saldo begroting/post onvoorziene uitgaven op basis van al genomen raadsbesluiten tot en met de raadsvergadering van 10 maart 2016.

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
positief = nadeel					
negatief = voordeel					
Structureel begrotingssaldo: primitieve begroting	-247.939	-139.427	-238.052	-339.461	-339.461
0de begr.wijziging: OZB naar 4% ipv 5,5%	43.703	0	0	0	0
102de begr wijziging:Wijziging OZB meerjarig	0	46.283	49.047	49.735	49.735
2de begr.wijziging: 2de Burap 2015	-151.762	-111.812	-198.150	-226.374	-226.374
3de begr.wijziging: Extra Krediet N324	12.667	12.667	12.667	12.667	12.667
5de begr.wijziging: Statushouders	141.730	189.600	104.610	-14.150	-14.150
Nieuw saldo begroting 2016 - 2020 structureel	-201.601	-2.689	-269.878	-517.583	-517.583
Incidenteel begrotingssaldo primitieve begroting (2016 incl. onvoorzien)	897.787	192.658	-28.207	-21.000	-21.000
2de begr.wijziging:2de Burap 2015	56.000	0	0	0	0
5de begr.wijziging: Statushouders	20.600	20.600	10.300	0	0
5de begr.wijziging:Tijdelijke woningen	13.260	-13.260	0	0	0
Nieuw saldo begroting 2016 - 2012 incidenteel	987.647	199.998	-17.907	-21.000	-21.000
Totaal begrotingssaldo 2016 - 2012 structureel/incidenteel	-786.046	-197.309	287.785	538.583	538.583

Tegelijk met de 1^e Burap 2016 en de kadernota 2017 wordt de jaarrekening 2015 vastgesteld. Daaruit vloeien ook financiële gevolgen voort voor de begrotingssaldi, door de herziening van de GREX.

Hiermee rekening houdende worden de bovenstaande saldi:

Herziening GREX 1-1-2016	-88.530	-23.727	36.496	6.215	88.594
Nieuw saldo begroting 2016 - 2020 structureel	-290.131	-26.416	-233.382	-511.368	-428.989
Nieuw saldo begroting 2016 - 2020 incidenteel	987.647	199.998	-17.907	-21.000	-21.000
Totaal begrotingssaldo 2016 - 2020 structureel/incidenteel	697.516	173.582	-251.289	-532.368	-449.989

Dit is de beginstand voor de 1^e Burap 2016

Hoofdstuk 3 1ste Burap 2016

Totaal overzicht per programma

-/- = voordelig	2016	2017	2018	2019	2020
Programma 1, Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	66.500	66.500	66.500	66.500	66.500
Programma 2, Onderwijs en kinderopvang	0	0	0	0	0
Programma 3, Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	518.413	408.144	353.070	314.537	309.356
Programma 4, Cultuur, monumenten, sport en recreatie	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
Programma 5, Groen, natuur en landschap	0	0	0	0	0
Programma 6, Verkeer en vervoer	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Programma 7, Economische structuur en toerisme	375	375	375	375	375
Programma 8, Volksgezondheid	0	10.084	10.084	10.084	10.084
Programma 9, Veiligheid	7.222	8.000	0	0	0
Programma 10, Milieu	0	0	0	0	0
Programma 11, Bestuur	7.279	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Programma 12, Sociaal Domein	-217.000	-217.000	-217.000	-217.000	-217.000
Algemene dekkingsmiddelen, onvoorzien en financiële positie	-167.271	23.908	-28.992	408	-24.592
Totaal saldo	217.718	282.211	166.237	157.104	126.923
Huidig saldo begroting 2016 - 2019	697.516	173.582	-251.289	-532.368	-449.989
Mutaties 1e Burap 2016	217.718	282.211	166.237	157.104	126.923
Nieuw saldo na 1e Burap 2016	915.234	455.793	-85.052	-375.264	-323.066
Verdeeld naar structureel en incidenteel:					
- structureel	-61.918	207.795	-67.145	-379.264	-302.066
- incidenteel	977.152	247.998	-17.907	4.000	-21.000

1ste Burap 2016

Inleiding

In deze bestuurlijke rapportage informeren wij u over de ontwikkelingen, tot en met maart 2016, in de uitvoering van de beleidsvoornemens, zoals opgenomen in de programmabegroting 2016.

Financieel worden de diverse mutaties middels de 4e begrotingswijziging verwerkt in de begroting 2016. Per programma zijn in deze Burap de grote afwijkingen toegelicht. Afwijkingen beneden € 10.000 zijn per programma samengevat onder "Diverse kleine mutaties".

De 4^e begrotingswijziging 2016 ligt ter inzage.

De gevolgen van de 1^e Burap zijn:

-/- voordelig					
Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Structureel saldo	228.213	234.211	166.237	132.104	126.923
Incidenteel saldo	-10.495	48.000	0	25.000	0
Totaal	217.718	282.211	166.237	157.104	126.923

De huidige begrotingsaldi bedragen, na de raad van 10 maart 2016:

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Structureel saldo	-290.131	-26.416	-233.382	-511.368	-428.989
Incidenteel saldo	987.647	199.998	-17.907	-21.000	-21.000
Saldo begroting	697.516	173.582	-251.289	-532.368	-449.989

De nieuwealdi, inclusief de wijzigingen van de 1^e Burap 2016, zijn:

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Structureel saldo	-61.918	207.795	-67.145	-379.264	-302.066
Incidenteel saldo	977.152	247.998	-17.907	4.000	-21.000
Saldo begroting	915.234	455.793	-85.052	-375.264	-323.066

Programma 1 Sociale voorzieningen en maatschappelijke voorzieningen

Programma 1					
-/- = voordelig	2016	2017	2018	2019	2020
Verhoging uitgaven participatiefonds	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Verhoging uitgaven inrichtingskrediet	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Verhoging uitgaven bijzondere bijstand	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Diverse kleine mutaties	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Totaal programma 1	66.500	66.500	66.500	66.500	66.500
Reserves:					
Saldo programma: 1	66.500	66.500	66.500	66.500	66.500

Verhoging uitgaven participatiefonds, inrichtingskrediet en bijzondere bijstand

Dit wordt veroorzaakt door de toename van de reguliere taakstelling statushouders

Programma 2 Onderwijs en kinderopvang

Geen mutaties

Programma 3 Ruimtelijke Ordening, volkshuisvesting

Programma 3					
-/- = voordelig	2016	2017	2018	2019	2020
Eenmalige grondverkoop	-36.996				
GREX structureel	555.409	408.144	353.070	317.153	309.356
Diverse kleine mutaties				-2.616	
Totaal programma 3	518.413	408.144	353.070	314.537	309.356
Reserves:					
Saldo programma: 3	518.413	408.144	353.070	314.537	309.356

Grondverkoop

Aan de Heihorst is een stuk landbouwgrond verkocht aan de voormalige pachter van het perceel. Dit genereerde een opbrengst van € 36.996.

GREX

Op basis van de nieuwe regels BBV mag er minder rente aan de GREX worden toegerekend.

Dit is toegelicht in een raadsbrief van 5 april 2016 en wij verwijzen daarom daarnaar.

De wijzigingen m.b.t. de rente zijn in deze Burap verwerkt (op een stelpost).

Medio dit jaar leggen wij een herziening van de GREX nog voor aan de raad via een apart raadsvoorstel. Daarin worden alle gevolgen van de herziening BBV verwerkt (rente, vrijval voorzieningen etc.).

Programma 4 Cultuur, monumenten, sport en recreatie

Programma 4					
-/- = voordelig	2016	2017	2018	2019	2020
Diverse kleine mutaties	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
Totaal programma 4	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
Reserves:					
Saldo programma: 4	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200

Programma 5 Groen, Natuur en Landschap

Geen mutaties

Programma 6 Verkeer en vervoer

Programma 6					
-/- = voordelig	2016	2017	2018	2019	2020
Diverse kleine mutaties	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal programma 6	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Reserves:					
Saldo programma: 6	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000

Programma 7 Economische structuur en toerisme

Programma 7					
-/- = voordelig	2016	2017	2018	2019	2020
Diverse kleine mutaties	375	375	375	375	375
Totaal programma 7	375	375	375	375	375
Reserves:					
Saldo programma: 7	375	375	375	375	375

Programma 8 Volksgezondheid

Programma 8					
-/- = voordelig	2016	2017	2018	2019	2020
Kadernota GGD		10.084	10.084	10.084	10.084
Totaal programma 8	0	10.084	10.084	10.084	10.084
Reserves:					
Saldo programma: 8	0	10.084	10.084	10.084	10.084

Kadernota GGD

Betreft verhoging gemeentelijke bijdrage als gevolg van enerzijds indexering en anderzijds een negatief herverdeeldeffect van de gemeentelijke bijdragen over het gehele werkgebied van de GGD.

Programma 9 Veiligheid

Programma 9					
-/- = voordelig	2016	2017	2018	2019	2020
Diverse kleine mutaties	7.222	8.000			
Totaal programma 9	7.222	8.000	0	0	0
Reserves:					
Saldo programma: 9	7.222	8.000	0	0	0

Programma 10 Milieu

Programma 10					
-/- = voordelig	2016	2017	2018	2019	2020
Aanschaf minikraan op voertuig riolering	20.000				
Verlaging storting voorziening riolering	-20.000				
Totaal programma 10	0	0	0	0	0
Reserves:					
Saldo programma: 10	0	0	0	0	0

Aanschaf minikraan op voertuig riolering

Onze onderhoudstaak in de riolering vindt voor een groot gedeelte plaats in het buitengebied. Dit betreft dan vooral het onderhoud aan de druk- en de vacuümriolering. Tegenwoordig wordt dat onderhoud grotendeels uitgevoerd door een medewerker. Dat heeft tot gevolg dat er vaak zelfstandig pompen e.d. uit de putten moeten worden getild. Vanuit Arbo-eisen is dat onverantwoord. Daarom willen we een hijsvoorziening beschikbaar stellen om dat zware tilwerk uit te kunnen voeren. Dit betekent dat we op het voertuig wat voor de riolering wordt ingezet een kraantje willen opbouwen. De kosten van een compleet aangesloten installatie bedragen naar schatting ca. € 20.000. Dit zal gedekt worden door de storting van de voorziening te verlagen met € 20.000.

De verwachte extra onderhoudskosten bedragen jaarlijks ca € 2.000. Dit wordt ook gedekt door de storting van de voorziening te verlagen.

Programma 11 Bestuur

Programma 11					
-/- = voordelig	2016	2017	2018	2019	2020
Uitgaven referendum EU/Oekraïne	17.279				
APPA premies bestuurders	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Bestuurlijke toekomst	10.000				
Totaal programma 11	7.279	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Reserves:					
Saldo programma: 11	7.279	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000

Referendum EU/Oekraïne

Via de algemene uitkering zijn middelen beschikbaar gesteld (€ 17.279) voor het organiseren en uitvoeren van het referendum van Oekraïne op 6 april 2016.

APPA premie bestuurders

Op de salariskosten van bestuurders wordt maandelijks een APPA-premie ingehouden. Deze APPA-premie komt ten gunste van de gemeente, omdat de gemeente verantwoordelijk is voor de APPA-regeling.

Bestuurlijke toekomst

We maken in 2016 nader kennis met de gemeenten waarmee wij een Maashorstgemeente willen vormen. Ook maken we plannen om elkaar daarna, in 2017, te blijven ontmoeten. Daarvoor is in 2016 een bedrag van € 10.000 geraamd en in 2017 € 20.000 (zie kadernota 2017).

Programma 12 Sociaal Domein

Programma 12					
-/- = voordelig	2016	2017	2018	2019	2020
Verhoging uitgaven rolstoel	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
Verlaging uitgaven HV	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
Verlaging uitgaven begeleiding PGB, nieuwe WMO	-180.000	-180.000	-180.000	-180.000	-180.000
Totaal programma 12	-217.000	-217.000	-217.000	-217.000	-217.000
Reserves:					
Saldo programma: 12	-217.000	-217.000	-217.000	-217.000	-217.000

Verhoging uitgaven rolstoel

In 2015 is er in het kader van het horizontaal toezicht alle BTW kritisch bekeken. Daarbij bleek dat er voorheen onterecht BTW werd teruggevorderd over de uitgaven rolstoelvoorzieningen. De BTW wordt nu bijgeraamd als kostenpost.

Verlaging uitgaven huishoudelijke verzorging

Bedrag wordt afgestemd op de te verwachten uitgaven

Begeleiding PGB, nieuwe WMO

Bedrag wordt afgestemd op de te verwachten uitgaven

Programma Algemene dekkingsmiddelen

Programma algemene dekkingsmiddelen					
-/- = voordelig	2016	2017	2018	2019	2020
Algemene uitkering referendum EU/Oekraïne	-17.279				
Herziening mengpercentages BCF	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
Herziening mengpercentages BCF 2010-2015	-100.000				
Premie opstalverzekering gebouwen	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000
Stijging bijdrage BSOB	27.000	34.000	21.000	17.000	17.000
Structurele doorwerking jaarrekening 2015	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
BMO ICT structureel	47.008	56.008	56.008	56.008	56.008
BMO ICT incidentieel	72.000	40.000	0	25.000	0
Vermindering lasten personeel en bedrijfsvoering	-90.000	0	0	0	0
Diverse kleine mutaties	5.000	4.900	5.000	13.400	13.400
Totaal programma algemene dekkingsmiddelen	-167.271	23.908	-28.992	408	-24.592
Reserves:					
Totaal programma algemene dekkingsmiddelen:	-167.271	23.908	-28.992	408	-24.592

Algemene uitkering referendum/Oekraïne

Via de algemene uitkering zijn middelen beschikbaar gesteld (€ 17.279) voor het organiseren en uitvoeren van het referendum van Oekraïne op 6 april 2016.

Horizontaal toezicht herziening mengpercentages BCF

In het kader van Horizontaal Toezicht (HT) zijn er afspraken gemaakt met de belastingdienst. Daarbij hebben wij de vanaf 2002 toegepaste mengpercentages ook aan de orde gesteld en een wijziging voorgesteld. De belastingdienst heeft daarmee ingestemd. Dit levert jaarlijks een BTW voordeel op van € 25.000.

Horizontaal toezicht herziening mengpercentages BCF 2010-2015

Zie de toelichting hierboven. Omdat belastingen tot vijf jaar terug teruggevraagd kunnen worden zal er over de jaren 2010-2014 nog een teruggaaf komen. Bij de controle door de belastingdienst zijn er ook kleine fouten geconstateerd. In totaal verwachten we een bedrag van € 100.000 terug te ontvangen. Het voordeel van 2015 is al in de jaarrekening 2015 opgenomen.

Premie opstalverzekering gebouwen

Door onze verzekeraars is de polis voor de opstalverzekering per 1 januari 2016 opgezegd. De reden was ons ongunstige schadeverloop de laatste jaren en dan vooral dat van 2015 (brand De Vlasgaard). Inmiddels is deze polis weer ondergebracht bij een aantal nieuwe deelnemers. Dit betekent wel dat de premie met € 14.000 gestegen is. De laatste jaren waren de premies gedaald. Met deze nieuwe polis zitten we weer op het premieniveau van 2012.

Stijging bijdrage BSOB

De BSOB verricht een groot aantal taken voor ons. De komende jaren zijn er, vooral op ICT-gebied, een groot aantal wettelijke taakuitbreidingen. Daarnaast is er een organisatieplan opgesteld dat er voor zorgt dat de BSOB ook de komende jaren klaar is om alle taken op niveau uit te kunnen voeren voor de deelnemers. Daarbij is het onoverkomelijk dat de kosten stijgen. Deze kosten zouden wij zelf ook gehad hebben als de taken bij ons waren gebleven.

Structurele doorwerking jaarrekening 2015

De jaarrekening 2015 kent een fors overschot. Dat roept meteen de vraag op of er structurele doorwerkingen zijn voor de begroting 2016 en volgende jaren. Alle uitgaven in inkomsten van de jaren 2012 – 2015 zijn afgezet tegen de ramingen voor 2016 e.v. Uitgangspunt daarbij was dat “scherp ramen” de norm moet zijn. De uitkomst was dat er structureel een bedrag van € 100.000 afgeraamd kan worden. Dit bedrag bestaat uit twee grote posten en de rest zijn allemaal bedragen beneden de € 10.000. De twee grote posten betreffen de financieringsrente, die is verlaagd van 2% naar 1% (zie ook toelichting Financiën in het deel kadernota) en een verlaging van de leges omgevingsvergunningen met € 100.000. Globaal komt het er op neer dat de uitgaven met € 200.000 zijn verlaagd en de inkomsten met € 100.000. Het saldo van € 100.000 is verwerkt in deze Burap.

BMO ICT structureel en incidenteel

We hebben extra budget voor ICT opgenomen:

- structureel € 47.000 in 2016, oplopend tot € 56.000 vanaf 2017;
- incidenteel € 72.000 in 2016, € 40.000 in 2017 en € 25.000 in 2019.

De kosten voor ICT stijgen. We zien dat bij onze vervangingen en contracten voor onder andere licenties en updates. Maar ook landelijke programma's leiden tot kostenstijgingen. Die stellen bijvoorbeeld eisen aan digitaliseren van de dienstverlening, invoering van basisregistraties en een hoger niveau van informatiebeveiliging. Concrete acties die financiële inzet vergen zijn onder andere:

- aansluiting op het landelijke platform 'Mijn Overheid';
- nieuwe Burgerzaken modules en aansluiting daarvan op de landelijke voorziening BRP (basisregistratie personen);
- aanschaf van de BGT-module (basisregistratie grootschalige topografie) en koppeling van de BGT met de BAG (basisregistratie adressen en gebouwen).

In 2016 maken we een nieuw ICT vervangingsplan. Daarmee willen we tot voorspelbare jaarlijkse kosten komen voor de instandhouding van onze informatievoorziening. In deze Burap en in de Kadernota 2017 zijn hiervoor beperkt budgetten opgenomen. Naar verwachting is dit onvoldoende. Als dat daadwerkelijk zo is, komen we daar bij de 2^e Burap op terug.

Bij alle acties op ICT-gebied bekijken we, met het oog op de samenwerking met Bernheze, Oss en Uden of investeringen echt noodzakelijk zijn en of we samen kunnen optrekken.

Vermindering lasten personeel en bedrijfsvoering

De basis van de personeelsbegroting is aangepast aan de meest actuele salarisgegevens en formatie. Daarnaast is er een voordeel op de werkkostenregeling en is de bedrijfsvoering efficiënter geworden. Deze drie acties leveren een voordeel op van € 90.000 structureel (zie ook Kadernota vanaf 2017).

Overboeken budgetten gebouwenbeheer

Voor een aantal gebouwen zijn in 2015 meer of minder uitgaven gemaakt dan geraamd in het onderhoudsplan. Dit komt door het naar voren halen of juist doorschuiven van werkzaamheden t.o.v. het plan. Deze bedragen worden nu toegevoegd aan de budgetten van 2016 (bij minder uitgaven in 2015) of daarop in mindering gebracht (bij meer uitgaven in 2015). Hierdoor blijven de totale kosten in de lijn van het vastgestelde plan. In totaal betreft het een bedrag van € 687.894 dat wordt overgeheveld naar 2016.

Dit wordt geraamd op de desbetreffende onderhoudsvoorziening en heeft geen invloed op de exploitatie.

Overboeken budget onderhoud wegen, straten en pleinen

Voor het onderhoud van de wegen, straten en pleinen zijn in 2015 meer uitgaven gemaakt dan geraamd in het onderhoudsplan. Dit komt door het naar voren halen van werkzaamheden t.o.v. het plan. Dit bedrag wordt nu in mindering gebracht op het budget van 2016. Hierdoor blijven de totale kosten in de lijn van het vastgestelde plan. Het betreft een bedrag ad € 120.733 dat in mindering wordt gebracht in 2016.

Dit wordt geraamd op de desbetreffende voorziening en heeft geen invloed op de exploitatie.

Overboeken budget onderhoud riolering

Voor het onderhoud van de riolering zijn in de afgelopen jaren minder uitgaven gemaakt dan geraamd in het onderhoudsplan. Dit komt door het doorschuiven van werkzaamheden. Voor 2016 staan er meer uitgaven gepland dan dat er geraamd is. Omdat er in voorgaande jaren het restant niet over is geheveld worden deze nu toegevoegd aan het budget van 2016. Totaal wordt er een bedrag ad € 1.916.905 overgeheveld (2013 € 815.001, 2014 € 521.176 en 2015 € 580.728).

Bijlage 1 Overzicht structureel/incidenteel 1ste Burap 2016

saldi kadernota 2017 " (-/ = voordelig)		2016	2017	2018	2019	2020
1e burap 2016						
structureel saldo per 10 maart 2016		-290.131	-26.416	-233.382	-511.368	-428.989
1ste Burap 2016: Structurele mutaties						
1	Verhoging uitgaven participatiefonds	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
1	Verhoging uitgaven inrichtingskrediet	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
1	Verhoging uitgaven bijzondere bijstand	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
1	Diverse kleine mutaties programma 1	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
3	GREX	555.409	408.144	353.070	317.153	309.356
3	Diverse kleine mutaties programma 3				-2.616	
4	Diverse kleine mutaties programma 4	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
6	Diverse kleine mutaties programma 6	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
7	Diverse kleine mutaties programma 7	375	375	375	375	375
8	Kadernota GGD	0	10.084	10.084	10.084	10.084
10	Verlaging storting voorziening riolering	-20.000				
11	APPA premie bestuurders	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
12	Verhoging uitgaven rolstoel	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
12	Verlaging uitgaven HV	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
12	Verlaging uitgaven begeleiding PGB, nieuwe WMO	-180.000	-180.000	-180.000	-180.000	-180.000
13	Referendum: Algemene uitkering 2016: cf. dec.circ.2015	-17.279				
13	Horizontaal toezicht, herziening mengpercentage BCF	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
13	Premie opstalverzekering gebouwen	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000
13	Stijging bijdrage BSOB	27.000	34.000	21.000	17.000	17.000
13	Structurele doorwerking jaarrekening 2015	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
13	BMO - ICT	47.008	56.008	56.008	56.008	56.008
13	Vermindering lasten personeel en bedrijfsvoering	-90.000				
13	Diverse kleine mutaties programma algemene dekkingsmiddelen	5.000	4.900	5.000	13.400	13.400
13	Riolering overhevelen 2013,2014 en 2015 naar 2016	0	0	0	0	0
13	Beheer wegen, straten en pleinen overhevelen 2015 --> 2016	0	0	0	0	0
13	Gebouwenbeheer overhevelen 2015 --> 2016	0	0	0	0	0
totaal van de mutaties 1e Burap 2016 structureel		228.213	234.211	166.237	132.104	126.923
Stand structureel VOOR kadernota 2017		-61.918	207.795	-67.145	-379.264	-302.066
Incidenteel per 10 maart 2016		987.647	199.998	-17.907	-21.000	-21.000
3	Eenmalige grondverkoop	-36.996				
9	Diverse kleine mutaties programma 9	7.222	8.000			
10	Aanschaf minikraan op voertuig riolering	20.000				
11	Referendum EU/Oekraïne uitgaven	17.279				
11	Bestuurlijke toekomst	10.000				
13	Horizontaal toezicht, herziening mengpercentage BCF 2010-2015	-100.000				
13	BMO - ICT	72.000	40.000		25.000	
totaal van de mutaties 1e Burap 2016 incidenteel		-10.495	48.000	0	25.000	0
Stand incidenteel VOOR kadernota 2017		977.152	247.998	-17.907	4.000	-21.000
totaal begrotingssaldo na raad 10 maart 2016 inclusief concept 1e Burap 2016		915.234	455.793	-85.052	-375.264	-323.066

Hoofdstuk 4 Financiële samenvatting kadernota 2017

	(-/ = voordelig)		2017	2018	2019	2020
progr.	Beginstand (is eindstand na 1e burap 2016) Structureel		207.795	-67.145	-379.264	-302.066
	Structurele mutaties	investering				
2	Taalonderwijs Schakelklas		35.000	35.000	35.000	35.000
2	Co-financiering project cultuureducatie met kwaliteit		3.500	3.500	3.500	3.500
4	Buurtsportcoach		10.000			
6	Maatregelen sluitverkeer 't Mun (2016-2017, afschrijving 10 jaar)	150.000	16.500	16.350	16.200	16.050
6	Inzetten restantkrediet verkeersmaatregelen		-10.866	-10.682	-10.498	-10.314
6	Herinrichting Bergmaas t.h.v. Tweehekkenweg (2016-2017, afschrijving 30 jaar)		7.583	7.525	7.467	7.408
6	Krediet fietspad Kapelweg inzetten als dekking		-5.211	-5.127	-5.045	-4.961
10	Ondergrondse glasbakken 2017 (afschrijving 20 jaar)	45.500	2.730	2.707	2.685	2.662
10	Jaarlijks onderhoud ondergrondse glasbakken			2.450	2.450	2.450
10	Verhogen afvalstoffenheffing i.v.m. kosten afvalbakken		-1.365	-5.157	-5.135	-5.112
10	Duurzaam gebruik van materialen (kringloop)		58.000	58.000	58.000	58.000
10	Dekking uit verhoging afvalstoffenheffing		-58.000	-58.000	-58.000	-58.000
11	Huldiging sportkampioenen		1.500	1.500	1.500	1.500
12	Dorpshuis Zeeland investering/incl. inrichting 2018	2.000.000		70.000	69.500	69.000
12	Exploitatielasten dorpshuis Zeeland				40.000	40.000
12	Minder subsidie Stg. Dorpsuizen Landerd i.v.m. wegvallen de Garf				-40.000	-40.000
12	Vermindering kapitaallasten dorpshuis Zeeland i.v.m. opbrengst vrijkomende locaties	-350.000		-12.250	-12.163	-12.075
12	Projecten in het kader van participatie 2017			-35.000	-50.000	-70.000
12	Gezondheid, welzijn, educatie. Meer preventie, meer doen met hetzelfde geld		250.000	150.000	150.000	150.000
12	Dekking inhoudelijke uitwerking uit bestaande budgetten		-100.000	-150.000	-150.000	-150.000
Alg.	Verhogen OZB in 2019 met 2% (was 1%) en 2020 met 2% (was 0%)				-34.000	-102.000
Alg.	BMO - personeel Structureel		158.200	211.400	211.400	211.400
Alg.	Vermindering lasten personeel en bedrijfsvoering		-90.000	-90.000	-90.000	-90.000
	Totaal van de structurele wijzigingen		277.571	192.216	142.861	54.508
	Nieuwe structurele saldo		485.366	125.071	-236.403	-247.558
	Beginstand (is eindstand na 1e Burap 2016) Incidenteel		247.998	-17.907	4.000	-21.000
	Incidentele mutaties	Investering				
3	Nieuwe omgevingswet		200.000	100.000		
3	Dekking omgevingswet uit invoeringsbudget algemene uitkering		-100.000	-50.000		
3	Stal van de toekomst		100.000	250.000		
3	Stal van de toekomst, dekking uitgaven		-100.000	-250.000		
3	Stimuleringsmaatregelen woningbouw, levensloopbestendig maken		25.000			
4	Onderzoek buitensportaccommodaties		10.000			
6	Maatregelen sluitverkeer 't Mun, voordeel 1ste halfjaar kapitaallasten		-8.250			
6	Herinrichting Bergmaas, voordeel 1ste halfjaar kapitaallasten		-3.791			
7	Agrifood, is geraamd tot en met 2016, verlengen		41.000	41.000	41.000	41.000
7	Bijdrage Agrifood i.v.m. regionaal werkbedrijf		15.000	15.000	15.000	15.000
8	Interventieprogramma drugsproblematiek		10.000	10.000	10.000	
10	Ondergrondse glasbakken, voordeel 1ste halfjaar kapitaallasten		-1.365			
11	Doe-democratie		200.000			
12	Dorpshuis Zeeland, voordeel 1ste halfjaar kapitaallasten			-35.000		
12	Vorbereidingskrediet dorpshuis Zeeland (2016/2017)	50.000	1.750	1.738	1.725	1.713
12	Dorpshuis Zeeland, nadeel 1ste halfjaar kapitaallasten			6.125		
12	Projecten in het kader van participatie 2017		200.000			
12	Integrale preventieagenda		90.000	90.000	90.000	
12	Integrale preventieagenda subsidie		-38.333	-38.333	-38.333	
11	Bestuurlijke toekomst		20.000			
Alg.	Vervanging koffieautomaten 2018			13.000		
Alg.	BMO - personeel incidenteel		90.000	90.000		
	Totaal van de incidentele wijzigingen		751.011	243.530	119.392	57.713
	Nieuwe incidentele saldo		999.009	225.623	123.392	36.713
	Nieuw totaal structureel / incidenteel na kadernota 2017		1.484.375	350.694	-113.011	-210.845

Hoofdstuk 5 De belangrijkste onderwerpen voor 2017, de visie vanuit de verschillende beleidsterreinen

Financiën

1. Belastingen

De gemeentelijke belastingen een van de meest besproken onderwerpen door onze burgers. Ook in de pers worden meer dan gemiddelde lastenstijgingen vaak breed uitgemeten. Het is daarom van belang verhogingen altijd goed te motiveren en onderbouwen. Dit kan bijvoorbeeld door een koppeling te leggen met nieuwe voorzieningen die wij willen realiseren, of op peil willen houden, in onze kernen. Binnen dit spanningsveld gaan wij zo voorzichtig mogelijk met belastingverhogingen om. Voor de kadernota 2017 gaan wij uit van het volgende:

- De in de begroting 2016 opgenomen stijgingspercentages OZB zijn:
2016 4%
2017 5,5%
2018 5,5%
2019 1%

In afwijking hiervan stellen wij voor om voor de jaren 2019 en 2020 uit te gaan van een stijging met 2%. Daarmee is in de kadernota rekening gehouden.

- Behaalde efficiencyvoordelen binnen het VGRP+ worden via de jaarrekening in een aparte reserve gestort en in een volgend begrotingsjaar ingezet om de tarieven van de rioolheffing te egaliseren of te laten dalen.

Dit betekende de laatste jaren het volgende:

- Verlaging van het tarief in 2015 met 4,2% t.o.v. het VGRP+.
- Extra verlaging van het tarief in 2016 met 1,7% (totaal dan 5,9%)

Voor 2017 is dan nog € 66.000 beschikbaar in de reserve. Hiermee kan het tarief op het niveau van 2016 worden gehandhaafd. Daarnaast wordt er bij de bestemming van de jaarrekening 2015 voorgesteld de efficiencyvoordelen 2015 ook in deze reserve te storten. Dat is een bedrag van € 89.000. In totaal kent de reserve dan een saldo van € 155.000. Als we dit in twee jaar inzetten (2017 en 2018) zou dat voor deze jaren het volgende betekenen:

- Het tarief 2017 kan met 1,5% extra dalen t.o.v. 2016
- Het tarief 2018 kan hetzelfde blijven als 2017.

De totale korting t.o.v. het VGRP+ wordt in deze jaren dan 7,4% (5,9% + 1,5%). Hierna is de reserve nihil en moeten de tarieven weer met dit percentage worden verhoogd als er in de jaarrekeningen 2016 en 2017 geen nieuwe overschotten optreden.

Een ander punt dat speelt m.b.t. de rioolheffing is om over te gaan op een andere heffingssystematiek. De rioolheffing mag opgelegd worden voor de bestrijding van kosten voor inzameling, transport en verwerking van (huishoudelijk) afvalwater en regenwater en de nadelige gevolgen van de grondwaterstand. In de begroting 2016 is aangekondigd dat we op een eventuele andere heffingssystematiek terugkomen in deze kadernota 2017. Het idee was om in ieder geval te onderzoeken of de heffing op basis van waterverbruik eventueel omgezet kan worden in een heffing op basis van de WOZ-waarde en eventueel van de eigenaar i.p.v. de gebruiker.

Inmiddels zijn er Kamervragen gesteld over deze door diverse gemeenten gebruikte heffingsmethode. Er is sprake van dat hierover een wetsvoorstel wordt ingediend om dit niet langer toe te staan. De VNG verzet zich hier tegen omdat dit in strijd is met andere regelgeving rond de watertaken.

Verwacht wordt dat er rond de zomer duidelijkheid over is. Daarom stellen wij deze mogelijke wijziging uit totdat deze duidelijkheid er is. Eventueel komen we daar in de begroting 2017 of anders later dit jaar in een apart voorstel op terug.

- In 2014 zijn de tarieven voor de afvalstoffenheffing met € 19,20 verlaagd. In 2015 zijn de kosten gestegen maar is dit lagere tarief voortgezet en wordt gedekt uit de reserve afvalstoffenheffing. De korting bedroeg toen € 40 per huishouden t.o.v. de 100% kostendekking. Ook in 2016 is het tarief hetzelfde gehouden ondanks stijging van kosten. De korting bedraagt nu € 43 per huishouden. Dit wordt nog steeds gedekt uit de reserve afvalstoffenheffing. De verwachting is dat de reserve afvalstoffenheffing eind 2016 circa € 121.000 groot is. Omdat het risico van Attero is weggevallen kan dit bedrag vanaf 2017 ingezet worden om de tarieven te egaliseren. Hierbij speelt mee dat de kosten voor de afvalinzameling vanaf 2017 aanzienlijk dalen omdat het contract met Attero dan afloopt. De voorlopige berekening wijst uit dat, door het vervallen van het contract met Attero, de kosten in 2017 met circa € 17,50 per huishouden dalen. Als we daarnaast de reserve inzetten (€ 21 per huishouden) zou dat betekenen dat de afvalstoffenheffing met € 4,50 per huishouden moet stijgen (€ 43 -/- € 21 -/- € 17,50). Dat is ongeveer 1,75%. Daarnaast zijn in deze kadernota twee voorstellen opgenomen die samen zorgen voor een stijging van de afvalstoffenheffing met € 11 per huishouden. In totaal betekent dit dat het tarief in 2017 met € 15,50 stijgt, dat is een stijging van 6%. Bij het opstellen van de begroting worden de kosten voor 2017 nog expliciet bekeken.
- De stijging toeristenbelasting gaat in stappen van 5 cent. Op basis van de huidige inflatiepercentages komt dit t/m 2018 nog niet aan de orde. De eerstvolgende verhoging zal in 2019 of 2020 plaatsvinden.

2. Reserves

De behoedzaamheidsreserve wordt regelmatig ingezet voor dekking van incidentele uitgaven of investeringen. Deze reserve is ook onze financiële buffer voor onze risico's. Het verloop van deze reserve wordt daarom strak gevolgd en het is altijd duidelijk wat er beschikbaar is voor dekking van nieuwe uitgaven.

De stand en het verloop van de behoedzaamheidsreserve is als volgt:

stand eind 2015 jaarrekening	8.938.724
verkoop bosgrond	-517.488
naar dku CP Schaijk	600.000
inzetten recr./ toerisme	150.000
programmamanager	100.000
stim. econ. zaken en toerisme	100.000
gashandel	186.585
nazorg groen kindcentrum	5.121
groen voor rood 2016 t/m 2020	201.355
Groen voor rood 2015	66.294
Stimulering grondverkoop	245.306
resultaat 2015	-498.286
saldi 2016 t/m 2020, begroting 2016 t/m jaarrekening 2015	-362.548

aanv. saldi 2016 t/m 2020 1e burap 2016 en kadernota 2017	2.772.901
vrijval voorzieningen GREX i.v.m. rente GREX	-1.616.103
beschikbaar eind 2020	7.505.588

In deze kadernota wordt geen verder beslag gelegd op de behoedzaamheidsreserve

Hierna is de nog beschikbare financiële buffer in de behoedzaamheidsreserve € 108.000 (bovenop de gekwantificeerde risico's).

3. Risico's

Onze risico's zijn beschreven in de risicoparagraaf die is opgenomen in de begroting en de jaarrekening. In 2015 is de notitie risicomangement en weerstandsvermogen door de raad vastgesteld. Daarin is opgenomen hoe wij met onze risico's omgaan, welke beheersmaatregelen we kunnen nemen, hoe ze gekwantificeerd worden etc. Daarbij is ook ingegaan op het gewenst niveau van ons weerstandsvermogen.

De nieuwe opzet is voor het eerste gebruikt in de begroting 2016 en is ook in de jaarrekening 2015 verwerkt.

4. Weerstandsvermogen

Voor ons weerstandsvermogen zijn ratio's afgesproken. Dit is 1,4 voor zowel het structurele en het incidentele weerstandsvermogen. De structurele ratio staat onder druk. De 1,4 wordt niet meer gehaald in de begroting 2016 en de jaarrekening 2015. Vooral de transities en de risico's die we daarvoor hebben opgenomen zetten de structurele ratio onder druk. Daarnaast was er een risico opgenomen voor de toerekening van rente aan de GREX. Inmiddels is duidelijk geworden dat dit risico bewaarheid wordt. Dit is verwerkt in de kadernota 2017 en heeft een forse nadelige invloed op onze begrotingssaldi. Deze saldi zijn meegenomen in de tabel van de behoedzaamheidsreserve hierboven. Het risico is daarmee ook vervallen.

In totaal moeten onze ratio's boven de 1,4 blijven. Dat is nog steeds het geval. Een eerste berekening voor 2017 geeft aan dat we dan op 1,42 uitkomen. Maatregelen om ons weerstandsvermogen te vergroten zijn daarom niet nodig.

5. Begrotingssaldi

In onze begroting 2016 hebben wij voor alle jaren, dus tot en met 2019, een structureel sluitende exploitatie. Dit was ook al jaren het uitgangspunt voor de kadernota 2017. De herziening van de rente GREX betekende dat we dit niet overeind hebben kunnen houden. Positief is wel dat we wel naar een structureel (en in totaal) sluitende begroting toegroeien in 2019 en 2020.

Na de 1^e Burap 2016 en de kadernota 2017 zijn dit de volgende saldi (-/- = voordelig):

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Structureel saldo	-78.012	485.366	125.071	-236.403	-247.558
Incidenteel saldo	977.152	999.009	225.623	123.392	36.713
Saldo begroting	899.140	1.484.375	350.694	-113.011	-210.845

6. Andere ontwikkelingen

Op het financiële terrein spelen nog een aantal andere ontwikkelingen die ook voor 2017 van belang zijn.

- Invoeren Vennootschapsbelasting per 1-1-2016. De gevolgen zijn grotendeels in kaart gebracht. Voor onze gewone exploitatie gaan wij er van uit dat er geen, of in het uiterste geval zeer beperkt VPB verschuldigd is. Voor de GREX is wel VPB verschuldigd. De regelgeving hierover is nog steeds onduidelijk. De verwachting is

dat pas bij de eerste aangifte in 2017 (over 2016) enigszins duidelijk is wat onze lasten worden. Er zal van te voren nog veel afgestemd moeten worden met de belastingdienst. In het bijzonder gaat dit op voor complexen waarbij we verlies lijden (Reek Zuid en Vensteeg) maar waarover we wel VPB zouden moeten betalen. Over deze “onredelijke uitkomsten” moeten maatwerkafspraken worden gemaakt met de belastingdienst. Welke standpunten zij hierover gaan innemen is nog onduidelijk.

- Horizontaal toezicht met de belastingdienst. Daarbij betrekken we ook een herziening van de mengpercentages (ten behoeve van het BTW compensatiefonds). In de eerste helft van 2016 wordt dit afgetikt. Wel is al duidelijk dat de nieuwe afspraken ons een structureel voordeel opleveren van circa € 25.000. Over de vijf afgelopen jaren wordt er ook verrekend (plussen en minnen). Wij verwachten per saldo een voordeel.
- Eerder was er sprake van een “goed leesbare” begroting voor onze inwoners in de vorm van een apart boekwerkje. Dit is voor de begroting 2016 in een andere vorm gegoten; interviews met de portefeuillehouders die worden gepubliceerd en de mogelijkheid die de fracties wordt geboden om hun reactie op de begroting op de gemeentepagina te publiceren. De hoofdlijnen uit onze begroting worden zo goed belicht. Deze opzet gebruiken wij ook voor de begroting 2017.
- De laatste jaren zijn er forse investeringen gedaan en ook de komende jaren zijn die gepland. Tot op heden hebben wij dat kunnen financieren met een langlopende lening van 8 miljoen euro en (korte) kasgeldleningen. Deze laatste tegen zeer gunstige percentages. De verwachting is dat we in de loop van 2016 opnieuw een langlopende lening moeten afsluiten. Bij plannen die tot op heden aan de raad worden voorgelegd rekenen wij met 2% financieringsrente. In deze burap/kadernota verlagen wij dat vanaf 2016 naar 1%. Zo lang de rente voor geldleningen daar onder blijft is er geen aanvullend renterisico. Op dit moment is de rente voor langlopende geldleningen circa 1%.
- Er is een grote wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) vastgesteld. Dat is o.a. een gevolg van het advies van de commissie Depla waarbij een grotere vergelijkbaarheid van gemeenten en transparantere gegevens het uitgangspunt vormden. Dit alles o.a. in het kader van versterking van de kader stellende en controlerende rol van de raad. In grote lijnen komt dit neer op:
 - Er komen landelijk voorgeschreven taken/producten die iedere gemeente moet gebruiken. De programma's waarin we die producten onderbrengen blijft een keuze van de raad.
 - Er moet meer inzicht komen in overheadkosten van gemeenten. Er komt daarom een apart hoofdstuk in de begroting en jaarrekening. Ook wordt voorgeschreven welke kosten wel of niet onder de overhead geschaard mogen worden. De doorbelasting aan de producten wordt afgeschaft.
 - In de begroting 2016 zijn vijf nieuwe kengetallen opgenomen. Dit wordt uitgebreid.

Voor onze begroting 2017 heeft dit uiteraard gevolgen. De inhoud en opzet zullen wijzigen. Dit wordt, als dat nodig is, besproken met de auditcommissie.

- Alle financiële notities en verordeningen zijn, voornamelijk in 2015, geactualiseerd. Medio 2016 wordt de notitie “lokale heffingen” aan de raad voorgelegd.

Vertaling in de kadernota 2017

In deze kadernota doen wij concrete voorstellen om financiële ruimte te maken voor:

- Verlaging rioolheffing 2017

Bestuur en organisatie

Bestuur

De gemeenteraad heeft zich na het referendum uitgesproken over de toekomst van onze gemeente. Wij zien onze toekomst in een herindeling met de gemeente Uden en (een gedeelte van) de gemeente Bernheze: de Maashorstgemeente.

Omdat de gemeenteraad van Bernheze op dit moment kiest voor zelfstandigheid is het tijdpad voor herindeling onduidelijk. Landerd is overtuigd van de voordelen van de Maashorstgemeente en wil hierover het gesprek blijven voeren met Uden én met Bernheze. Wij willen die gemeenten nog beter leren kennen en willen onszelf nog beter aan die gemeenten presenteren. Dat doen we onder andere door in 2016 bijeenkomsten tussen de drie gemeenteraden te organiseren. Na die nadere kennismaking maken we plannen om elkaar ook in 2017 te blijven ontmoeten. In de 1e Burap 2016 is daarvoor budget geraamd.

Doe democratie

Eén van de kernpunten van de coalitie is de doe democratie. Hier al lerend en werkende weg invulling aan geven is een belangrijk middel om dorpsgemeenschappen en dorpskernen toekomstbestendig te maken. Met als resultaat dat de voorzieningen, infrastructuur en dienstverlening op een goed niveau kunnen blijven. Verantwoordelijk zijn voor zichzelf, de eigen situatie en die van anderen ook vertaald wordt in (betrokken) handelen en vertrouwen in de eigen mogelijkheden. De rollen van de gemeente en de inwoners veranderen daardoor. Maar dat geldt ook voor onder andere ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties. Allemaal samen werken we aan die toekomstbestendigheid. Ieder neemt daarin zijn verantwoordelijkheid en samen geven we zo vorm aan de toekomst van onze gemeente. Dit vergt een nieuwe manier van werken. Van het gemeentebestuur, van de ambtelijke organisatie en van de inwoners. De doe democratie bestrijkt alle portefeuilles en alle programma's. Iedereen wordt gevraagd om in die toekomstbestendigheid te investeren. De thema's die in het behoeftenonderzoek ter voorbereiding op de gemeentelijke herindeling geven niet alleen aan wat er voor die toekomstbestendigheid nodig is. Bij bijna alle thema's wordt aangegeven dat het zelf investeren door de burgers wezenlijk is. Nog belangrijker is de toevoeging daarbij dat men ook aangeeft dit te willen doen. Om de investering door de mensen, organisaties (inclusief de gemeentelijke) goed te laten renderen, zullen we ook structureel financiële middelen hiervoor ter beschikking moeten stellen. Hiervoor is in de kadernota ook ruimte gecreëerd.

Organisatieontwikkeling

Onze organisatie kan trots zijn op wie we zijn en wat we doen. Iedere dag zetten wij ons in Landerd in voor het beste resultaat. Medewerkers hebben veel voor elkaar over en helpen elkaar waar ze kunnen. Het bestuur en de organisatie hebben grote ambities. En er zijn volop ontwikkelingen waarmee wij steeds geconfronteerd worden. Het is belangrijk voor onze inwoners en onze organisatie om ons werk te blijven verbeteren.

We werken aan een nieuwe visie op organisatieontwikkeling. Daarin staat vijf waarden centraal die wij belangrijk vinden voor onze organisatie: flexibel, proactief, persoonlijk, ambitieus en samenwerking.

Deze vijf waarden komen terug in de stappen die wij zetten om ons werk te blijven verbeteren. Wij focussen ons op zes punten:

- **Communicatie:** We hebben al grote stappen in de manier waarop wij communiceren met inwoners. In 2016 stellen we een nieuw communicatieplan op. Dat wordt richtinggevend voor ons werk. Van alle medewerkers verwachten wij oog voor communicatie, ook van medewerkers die minder direct klantencontact hebben.
- **Burgerparticipatie:** Burgerparticipatie heeft een belangrijke plaats in het coalitieprogramma. Daarom werken we in 2016 verder aan een visie op dit thema. Daarin wordt duidelijk hoe we hier in de praktijk mee om willen gaan.

- Klantgerichtheid: We meten periodiek onze dienstverlening en we doen het goed. We willen ons blijven verbeteren. Daarom blijven we aandacht besteden aan het gebruik van heldere taal. Maar we gaan ook de digitale dienstverlening uitbreiden.
- Kwaliteitsmanagement: Onze interne controle is uitgebreid naar een kwaliteitsbureau. De medewerkers geven voortdurend aanbevelingen voor het verbeteren van processen en het inzichtelijk maken van informatie.
- Personeelsbeleid: In de kadernota 2016 kondigden wij aan dat wij willen investeren in talenten en in mobiliteit. We hebben in januari de aftrap gehad van het programma 'Landerd in beweging'. We willen daarmee bereiken dat medewerkers werk doen waar zij energie van krijgen en dat aansluit bij hun ambities en kwaliteiten.
- Informatievoorziening: We digitaliseren onze informatie steeds verder. Daarom passen we onze werkprocessen aan en stellen we hogere eisen aan informatiebeveiliging en privacybescherming.

ICT-samenwerking

Het onderzoek naar de ICT-samenwerking met Bernheze, Oss en Uden is gaande. Wij willen per 1 januari 2019 een gezamenlijke ICT organisatie met bijbehorende technische infrastructuur en applicatielandschap realiseren voor de gemeenten Bernheze, Landerd, Oss en Uden. We bevinden ons in fase 1. Die loopt tot medio 2016. Het resultaat van deze fase zijn een bedrijfsplan en een transitieplan over hoe de nieuwe ICT-organisatie er uit moet zijn en hoe de weg daar naartoe verloopt. Na goedkeuring van dit bedrijfsplan door de afzonderlijke gemeenten starten we met fase 2; de daadwerkelijke realisatie.

We kunnen nu nog niet aangeven wat de personele en financiële consequenties van de samenwerking zijn. We gaan er vanuit dat de meerkosten door de samenwerking minder stijgen dan wanneer we ICT zelfstandig blijven uitvoeren. Voor de samenwerking houden we rekening met diverse incidentele aanloopkosten zoals het vervangen van een deel van ons informatiesysteem. De hoogte van de kosten is nog onduidelijk. Door de omvang en de complexiteit is al wel duidelijk dat we ook na het opstellen van het bedrijfsplan en het transitieplan extra personele inzet nodig hebben. Het is namelijk een enorme opgave om onderdelen uit vier gemeenten los te weken en bij elkaar te brengen in een nieuwe organisatie. Deze onderdelen zijn nauw verweven met de kern van de dienstverlening in elke gemeente. Om de inrichting van deze onderdelen in een nieuwe organisatie zorgvuldig en gestructureerd te laten verlopen hebben we een procesbegeleider nodig.

Personeel

Om onze externe en interne dienstverlening op peil te houden en te kunnen verbeteren, zijn enkele aanpassingen in de personeelsformatie nodig.

De functie programmamanager strategie heeft zijn toegevoegde waarde bewezen. Deze functie was tijdelijk opgenomen in de formatie, maar wordt nu structureel.

Binnen team I&A zijn in 2015 twee tijdelijke functies toegevoegd. Die tijdelijkheid had te maken met de voorgenomen ICT samenwerking waarvan niet duidelijk was en is wat de gevolgen voor de formatie zijn. Van deze twee functies wordt er nu één structureel en één met twee jaar verlengd. Daarnaast is behoefte aan uitbreiding met 0,78 fte. Ook deze wordt opgenomen voor twee jaar. Op het terrein van ICT zijn we kritisch en voegen we geen structurele formatie toe als dat niet noodzakelijk is.

Vertaling in de kadernota 2017

In deze kadernota doen wij concrete voorstellen om financiële ruimte te maken voor:

- Personeel

Ruimte

We willen dat onze gemeente prettig is om te wonen, werken en verblijven. Dat betekent voor ons dat er goede woningen moeten zijn, voldoende werkgelegenheid, dat de balans tussen die twee moet kloppen en dat de voorzieningen op orde zijn. En dat alles in mooie kernen en een aantrekkelijk buitengebied.

We zijn er trots op dat veel van deze ingrediënten al aanwezig zijn. We hebben voldoende aantrekkelijke woningbouwlocaties met een divers aanbod, bedrijventerreinen die volop mogelijkheden bieden, goede voorzieningen, ambitieuze centrumgebieden en een uniek buitengebied waar iedereen van kan genieten. Nieuwe ontwikkelingen mogen geen afbreuk doen aan die kwaliteit en diversiteit, maar moeten juist iets toevoegen. We stimuleren en faciliteren inwoners om met ideeën en plannen te komen.

Ook de gemeente Landerd heeft een opgave om vluchtelingen dan wel statushouders op te vangen. Het is ongewis hoe dit zich naar de toekomst verder ontwikkelt. De gemeenteraad heeft besloten om op korte termijn 35 extra huurwoningen toe te voegen.

Duurzaamheid vinden wij belangrijk. Door concrete plannen willen we dit toch wat abstracte begrip verder inhoud geven. Bijvoorbeeld door levensloopbestendige woningen te laten bouwen zodat onze inwoners langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Ook voor bestaande woningen willen we dit stimuleren en wij zullen het komend jaar komen met beleidsvoorstellen hiervoor.

Aan duurzaamheid in de landbouw willen we een gezicht geven door een “stal van de toekomst” mogelijk te maken.

De inwoners van onze gemeente scheiden hun afval bovengemiddeld. We gaan onderzoeken of we het inzamelbeleid hiermee in lijn kunnen brengen.

Met het vestigen van een kringloopbedrijf binnen de gemeentegrenzen kunnen materialen duurzaam worden hergebruikt.

We trekken samen op met onze inwoners, staan open voor initiatieven en denken zoveel mogelijk mee. Klantvriendelijkheid en toegankelijkheid willen wij uitstralen.

De nieuwe Omgevingswet moet het voor burgers ook eenvoudiger maken. Geen wirwar van regelingen en aanvragen meer, maar één loket waar zij met al hun vragen terecht kunnen.

Als organisatie willen we daar goed op voorbereid zijn. We reserveren geld om één allesomvattende visie te kunnen maken, het centrale loket in te kunnen richten en ambtenaren op te leiden om hun nieuwe rol zo goed mogelijk in te vullen.

Afgelopen jaren is er in de leefomgeving al veel geïnvesteerd. Die investeringen - bijvoorbeeld in de centrumgebieden en de Maashorst - gaan hun vruchten afwerpen.

Vertaling in kadernota 2017

In deze kadernota doen wij concrete voorstellen om financiële ruimte te maken voor:

- De implementatie van de nieuwe Omgevingswet;
- Verduurzaming van woningen en bedrijven;
- Woningen voor statushouders;
- Kringloopbedrijf mogelijk maken

Samenleving:

Sociaal Domein

1. Inleiding

Het is goed te realiseren dat we pas een jaar in volle omvang bezig zijn met de transities. De eerste ervaringen stemmen ons positief. We zien dat burgers, professionals en organisaties bezig zijn zich te heroriënteren en proberen nieuwe rollen te pakken. Dat gaat met vallen en opstaan en dat moeten we respecteren. Dit zal ook in de komende jaren nog de nodige inspanningen en tijd vragen. We zien in onze gemeente een stevige basis ontstaan om de nieuwe uitdagingen aan te gaan. Daarbij moeten we niet bang zijn voor tegenslagen en zelfs mislukkingen bij het vinden van nieuwe wegen. We moeten onszelf de ruimte bieden om te experimenteren.

Dat kan omdat in Landerd inwoners, gemeentelijke organisatie, verenigingen, professionals, bedrijven en maatschappelijke organisaties zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen voor zaken die van belang zijn voor inwoners, dorpen; leefbaarheid, gezondheid, goede omgeving enzovoort. Bovendien deze gevoelde verantwoordelijkheid omzetten in daden.

2. Focus op

Afgeleid van onze missie leggen we binnen het sociaal domein de nadruk op:

- Iedereen kan meedoen
- Effectievere en efficiëntere zorg en hulpverlening (betere hulp voor het zelfde geld)
- Verschuiven van curatie naar preventie (gezondheids-en welzijnsverbetering)
- Burgers vertrouwen geven en toerusten om de verantwoordelijkheid voor gezondheid, welzijn en educatie voor zichzelf en elkaar ter hand te nemen.
- Verbinden van inwoners en organisaties om samen de Landerdse agenda op te stellen en uit te voeren.

3. Veranderende rol burgers en overheid

Inwoners verwachten een overheid die op alle fronten toegankelijk is en bereid is tot samenwerken. Geen overheid met meerdere petten. De rol van het bestuur en de organisatie verandert en vergt een verder nadenken over de relatie tussen burgers en overheid en andersom. Van de burger wordt verwacht dat hij meer verantwoordelijkheid gaat dragen voor zijn eigen leven en leefomgeving en van de overheid wordt verwacht dat zij haar burgers daartoe in staat stelt. Daarbij zijn vragen voor de overheid aan de orde als: Wat is loslaten? Durven we los te laten. Hoe ver? Wat zijn de grenzen? Wat vraagt dit van het bestuur en organisatie? Deze vragen kunnen en mogen zich niet beperken tot het sociale domein maar zijn nadrukkelijk ook aan de orde op alle overige overheidsdomeinen. Een en ander wordt in zijn algemeenheid beschreven bij het onderdeel doe democratie.

Maatschappelijke initiatieven

In de samenleving zie je steeds meer initiatieven waarbij mensen zich inzetten voor dingen die zij belangrijk vinden. In Landerd zijn de drie zorgcoöperaties, het dorpsontwikkelingsplan in Reek, het initiatief rond het dorps huis Zeeland, initiatief dorpsplan Zeeland en de dorpsnetwerken goede voorbeelden. Initiatieven komen voort uit een mengeling van onvrede, gedrevenheid en ervaringsdeskundigheid.

Binnen het sociaal domein stimuleren we dat inwoners en organisaties zelf die verantwoordelijkheid op (kunnen) pakken.

Daar waar dit feitelijk betekent dat men structureel zaken overneemt die tot een gemeentelijke taakstelling horen, zullen we dat ook structureel financieren.

Van transitie naar transformatie

De drie transities zorgen ervoor dat de gemeente veel meer mogelijkheden krijgt om invulling te geven aan haar missie. In 2015 zijn we bezig geweest met een technische operatie, het overdragen van taken, bevoegdheden en middelen van het rijk en de provincie naar de gemeenten. Nu komt het er op aan om ook inhoudelijke stappen te zetten. In 2016 zijn we daar overigens ook al nadrukkelijk mee bezig geweest. De transformatie zal van onderop plaats moeten vinden waarbij een verbindende overheid de initiatieven ondersteunt. Verbinden is een betere houding dan loslaten omdat dat een vrijblijvendheid kan veroorzaken. Beoordeel initiatieven vooral op basis van toegevoegde maatschappelijke waarde. Geef maatschappelijke organisaties ruimte om zelf te bepalen op welke wijze ze ondersteuning vormgeven. Niet het voortbestaan van de organisatie is leidend maar het aansluiten op de veranderende vraag uit de samenleving is leidend. Dit willen we ook samen met de regio oppakken.

4. Hoofdpijnen sociaal domein 2017

Voor 2017 en volgende jaren zullen, in aansluiting op de ontwikkelingen die in 2015 opgepakt zijn en in 2016 opgepakt worden, de volgende zaken in 2017 aan de orde komen.

Hierbij willen wij ons steeds meer richten op een (verdere) integratie tussen de drie transities (WMO, Jeugdzorg en Participatiewet)

Verder willen we in het brede sociaal domein aan onze burgers en organisaties en verenigingen ruimte bieden voor het "Right to Challenge"

Mensen jong en oud die zich in de volle breedte goed kunnen blijven ontwikkelen omdat ze zich laten inspireren door wat men wel zou kunnen. Dat willen we ook als gemeente samen met alle partner organisaties en burgers realiseren. Daarom willen we continu zichtbaar blijven investeren in preventie op lichamelijk, psychisch en sociaal gebied. Op drie gebieden worden met onze partners convenanten gesloten om dit de komende jaren systematisch, niet vrijblijvend en gezamenlijk op te pakken: op het terrein van wonen, welzijn zorg , het gebied van (preventieve) positieve gezondheid en het verwerklijken van 'it takes a village to raise a child'. In ieder convenant wordt afgesproken dat jaarlijks een agenda opgesteld wordt wat men dat jaar wil bereiken op basis van de behoefte die er ligt en de mogelijkheden die er zijn en wie daaraan welke bijdrage zal leveren. Voor extra inspanningen die op basis van de (drie) agenda's gepleegd moeten worden is jaarlijks 150.000 euro beschikbaar.

WMO

De verordening en het beleidsplan WMO 2015 zijn voor ons leidend. We werken aan de ingezette systematiek van Lokaal convenant met professionals en professionele organisaties, maar vooral met de lokale vrijwilligersorganisaties. Leidend in de uitwerking is het realiseren van een innovatief sociaal concept door middel van een geïntegreerde- en ambitieuze aanpak, waarbij zo veel mogelijk aangesloten wordt bij de vele activiteiten en ontwikkeling die al in Landerd plaats vinden.

De rol van de dorpsnetwerken wordt verder inhoud gegeven

Thema's die onder waar we ons ook in 2017 op zullen focussen zijn:

- De verder invulling geven aan het (Sociaal) convenant
- De versteviging van de dorpsnetwerken
- Een preventieagenda gezondheid en welzijn met bijbehorende uitvoeringsprogramma's
- De ondersteuning van mantelzorgers
- De transformatie bij de professionele organisaties (o.a. Ons welzijn en GGD) en aanbieders.
- Bieden van ruimte voor nieuwe initiatieven

Jeugdbeleid

De jeugdzorg is vastgelegd in het beleidsplan en de verordeningen. Iedereen heeft een uniek talent. Wij dagen jongeren uit hun talent te ontdekken en tegelijkertijd bieden wij een podium dit talent verder te ontwikkelen. Jongeren uit de gemeente Landerd stimuleren en kansen bieden om zichzelf zoveel mogelijk te ontwikkelen en te ontplooien tot zelfstandige en verantwoordelijke burgers. Hiervoor is ook een milieu nodig dat jongeren hiertoe ondersteunt en stimuleert thuis, op school en in de samenleving. It takes a village to raise a child.

De thema's voor 2017 zijn:

- Uitvoering overeenkomst Voor en vroegschoolse educatie
- Een lokaal (preventie) akkoord met preventieagenda jeugd met bijbehorende uitvoeringsprogramma's (zie ook WMO)
- Interventies op het terrein van drugsproblematiek
- Lokaal convenant met onderwijs en andere partners met betrekking tot hun bijdrage aan 'it takes a village to raise a child'
- Bieden van ruimte voor nieuwe initiatieven vanuit de jeugd zelf
- Verdere uitbouw van de relatie tussen sport, onderwijs, gezondheid en welzijn en het daarbij uitvoeren van concrete activiteiten (combinatiefunctionaris)
- Transformatie bij professionele organisatie
- Community building

Participatiewet

De verordeningen en notities die eerder zijn vastgelegd zijn voor ons leidend.

De wet is bedoeld om meer mensen, ook mensen met een beperking, regulier aan het werk te krijgen. We hebben te maken met een grotere groep werkzoekenden die een beroep (kan) doen op ondersteuning bij het vinden van werk, terwijl het rijk de komende jaren een afnemend participatiebudget beschikbaar stelt voor de uitvoering van de wet. Dit betekent dat een grotere doelgroep met minder budget bediend moet worden.

Er moet derhalve een keuze worden gemaakt in de prioritering van besteding van het participatiebudget aan de verschillende doelgroepen die onder de Participatiewet vallen. De uitbreiding van de doelgroep bestaat (voor het grootste deel) uit inwoners die wel kunnen werken, maar die vanwege beperkingen niet in staat zijn om het minimumloon te verdienen. Deze nieuwe instroom kan geen beroep doen op de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) of de Wajong. De WSW is afgesloten voor nieuwe instroom en wordt de komende jaren verder afgebouwd. Voor inwoners met een WSW-dienstverband betekent dit overigens dat hun dienstverband bij het SW-bedrijf ongewijzigd in stand blijft. Tegelijkertijd moet het SW-bedrijf inspelen op de afbouw van hun bestand en de nieuwe vraag naar (re-integratie)diensten van de gemeenten. Hierin liggen financiële risico's die derhalve belangrijke keuzes voor de gemeente meebrengt.

Daarnaast ligt er een grote uitdaging om de groeiende groep statushouders te integreren en aan werk te helpen.

De thema's voor 2017 zijn:

- Toekomst werkbedrijf en IBN
- Bedienen nieuwe doelgroepen
- Betrekken lokaal en regionaal bedrijfsleven in het kader van uitstroombevordering
- participatieprojecten
- Integratie statushouders (scholing, werk)

Vertaling in kadernota 2017

In deze kadernota doen wij concrete voorstellen om financiële ruimte te maken voor:

- Eventuele compensatie van het tekort van co-financiering bij de inzet van de combinatiefunctionaris
- Het co-financieren van programmamanagement bij het project preventieagenda WMO en jeugd (1)
- Convenanten dorpsnetwerk, preventie en onderwijs (1)
- Taalonderwijs
- Projecten op het terrein van participatie.(2)
- Interventies op het terrein van drugsproblematiek
- Aanvullende bijdrage Agrifood i.v.m. regionaal werkbedrijf
- De ondersteuning van nieuwe initiatieven (3)
- Ondersteuning project doe democratie algemeen (4)

Verkeer en Vervoer

We willen dat in onze gemeente het wegenbestand er goed bij ligt. Het moet voor onze inwoners en overige gebruikers van ons wegennetwerk mogelijk zijn om er op een veilige manier gebruik van kunnen maken. Omdat wij een recreatief aantrekkelijke gemeente willen zijn moet ons wegennet ook uitnodigen om er gebruik van te maken. Op basis van onze kennis van het Landerds wegennet, verwachten we dat het huidige jaarbudget voor groot onderhoud, toereikend zal zijn. Voor onze fietspaden geldt dit niet maar daarvoor zijn reeds in 2016 middelen beschikbaar om de kwaliteit en daarmee de aantrekkelijkheid om de fietspaden te gebruiken, te verbeteren.

Samen met onze inwoners trekken wij op bij het nemen van noodzakelijke maatregelen. Zo wordt er met bewoners van 't Mun gesproken over te nemen maatregelen om het sluijverkeer door dit gebied te verminderen, onaantrekkelijk te maken. De veiligheid kan in het gebied wordt verbeterd door maatregelen die de snelheid moeten beperken. Op de Bergmaas ter hoogte van de oversteek Tweehekkenweg worden maatregelen voorbereid om de oversteek veiliger te maken en worden voorbereidingen gemaakt om haltes voor de snelbusdienst veilig aan te leggen.

Plannen voor de N324 zijn in de gemeenteraad behandeld en goedgekeurd. De inspanningsverplichting voor het plaatsen van "rood licht camera's" heeft geresulteerd in een toezegging dat er zowel in oude situatie en nieuwe situatie gecontroleerd gaat worden. Na controles volgt een evaluatie en wordt door justitie bepaald of permanent camera's geplaatst worden. Alle infrastructurele voorbereidingen worden getroffen zodat camera's direct geplaatst kunnen worden. Voor de gewenste ongelijkvloerse kruising t.b.v. fietsers en voetgangers ter hoogte van de Schutsboomstraat, krijgen wij bij de provincie "de handen niet op elkaar" intensief overleg heeft de provincie niet op andere gedachten kunnen brengen. Naar mening van de provincie is de geboden oplossing veilig en is het alternatief dusdanig onaantrekkelijk dat het te beperkt gebruikt zou gaan worden. De enige mogelijkheid om het alternatief te realiseren is volledig voor rekening van de gemeente Landerd.

Op dit moment is er een onderzoek gestart naar de mogelijkheden van een Oost-west verbinding tussen A73 en A50/A59. Een mogelijke variant is een verbetering van de N77 die ten zuiden van onze gemeente loopt. Gezien de economische belangen zullen wij actief participeren in dit onderzoek.

Hoofdstuk 6 Programma's

2. Onderwijs en kinderopvang

Wethouder Jonkergouw

Wat willen wij bereiken in 2017?	Wat doen wij daarvoor in 2017	Effecten / prestaties
1. Taalonderwijs Schakelklas	<ul style="list-style-type: none">• Samen met het lokale basis onderwijs bieden van taalonderwijs aan niet-Nederlandstalige kinderen.• 1 taalhulpgroep voor alle scholen samen.	Alle niet-Nederlandstalige kinderen zo snel mogelijk de Nederlandse taal eigen laten maken.

3. Ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en monumenten

Wethouder Brands (incl. centrumplannen Zeeland en Schaijk)
Wethouder Maathuis (handhaving)

Wat willen wij bereiken in 2017?	Wat doen wij daarvoor in 2017	Effecten / prestaties
1. Implementatie van de nieuwe Omgevingswet	<ul style="list-style-type: none"> • Een omgevingsvisie/plan opstellen; • Aanpassingen van computersystemen en inrichting van de programma's; • Ambtenaren opleiden; • Interne werkprocessen aanpassen. 	<ul style="list-style-type: none"> - 1 wet voor ruimtelijke ontwikkelingen in plaats van heel veel wetten; - Meer mogelijkheden om in te spelen op de wens van de initiatiefnemer. - Meer vrijheid van de gemeente om beleid te maken voor ruimtelijke ontwikkelingen.
2. Een duurzame "Stal van de toekomst" oprichten in Landerd	<ul style="list-style-type: none"> • We zoeken een geschikt perceel; • We zoeken naar een geschikte ondernemer; • We zoeken naar een co-financier; • We volgen de procedures die nodig zijn om het bedrijf te kunnen realiseren 	Landerd krijgt een voorbeeldbedrijf en zet zich op de kaart als duurzame gemeente
3. Levensloopbestendigheid van woningen stimuleren	<ul style="list-style-type: none"> • We maken prestatieafspraken met woningcorporaties over hun huurwoningen; • We maken beleid om het levensloopbestendig maken van woningen verder te stimuleren. 	Mensen kunnen langer in hun woning blijven wonen

4. Cultuur, sport en recreatie

Wethouder Jonkergouw
Wethouder Maathuis (sport en recreatie vanuit taakveld accommodaties)
Burgemeester Bakermans (Landerdse omroepstichting)

Wat willen wij bereiken in 2017?	Wat doen wij daarvoor in 2017	Effecten / prestaties
1. BuurtSportCoach	<ul style="list-style-type: none">• In samenwerking met zo veel mogelijk maatschappelijke organisaties het sporten onder jeugd stimuleren.• Inzet buurtsportcoaches in het onderwijs.• Sportactiviteiten buiten schooltijd	Toename kwaliteit sportonderwijs op basisscholen en verhogen sportdeelname onder jeugd.
2. Onderzoek buitensportaccommodaties	<ul style="list-style-type: none">• Uitvoeren van een onderzoek naar de toekomstbestendigheid van buitensportaccommodaties waarbij specifiek aandacht wordt geschonken aan de concrete verzoeken van DAW/Emos, Le Jeteur en VCO, de situatie bij Festilent en het actiepunt uit het dorpsplan Reek mbt. de voetbal en tennisaccommodatie in Reek.	Toekomstbestendige accommodaties wat betreft gebruik, beheer, financiering en kwaliteit.

6. Verkeer en vervoer

Wethouder Maathuis

Wat willen wij bereiken in 2017?	Wat doen wij daarvoor in 2017	Effecten / prestaties
1. Maatregelen sluitverkeer 't Mun	<ul style="list-style-type: none">• Uitvoeren van verkeersmaatregelen	Minder overlast van sluipverkeer en verkeersveiliger buurt
2. Herinrichting Bergmaas t.h.v. Tweehekkenweg	<ul style="list-style-type: none">• Herinrichten van een gedeelte van Bergmaas.• Aanleggen van een nieuwe bushalte	Verbeteren van de oversteekbaarheid en opstapmogelijkheid op verlegde busroute

7. Economische structuur en toerisme

Wethouder Brands (Economische zaken)
Wethouder Maathuis (Toerisme)

Wat willen wij bereiken in 2017?	Wat doen wij daarvoor in 2017	Effecten / prestaties
1. Bijdrage Agrifood i.v.m. regionaal werkbedrijf	<ul style="list-style-type: none">In de periode 2017-2020 wordt uitvoering gegeven aan het regionaal arbeidsmarktprogramma AgriFood Capital Werkt: coördinatie van het regionaal werkbedrijf en continuering van een klein en slagvaardig programmateam	Toename bedrijvigheid in de regio, verbeteren arbeidsmarkt en vergroten werkgelegenheid

8. Volksgezondheid

Wethouder Jonkergouw
Wethouder Maathuis (onderhoud begraafplaatsen)

Wat willen wij bereiken in 2017?	Wat doen wij daarvoor in 2017	Effecten / prestaties
1. Interventieprogramma drugsproblematiek	<ul style="list-style-type: none">• Met betrokken organisaties zicht houden op drugsoverlast en drugsgebruik en (professionele) interventies uitvoeren daar waar dat nodig en gewenst is.	Verlagen drugsoverlast en drugsgebruik.

10. Milieu

Wethouder Maathuis (Riolering, water, handhaving en duurzaamheid)
Wethouder Brands (Milieu en afval)

Wat willen wij bereiken in 2017?	Wat doen wij daarvoor in 2017	Effecten / prestaties
1. Ondergrondse glasbakken in Zeeland, Schaijk en Reek	<ul style="list-style-type: none">• We kopen glasbakken aan die we ondergronds laten plaatsen.	Glasbakken staan niet langer in het zicht.
2. Duurzaam gebruik van materialen (kringloop)	<ul style="list-style-type: none">• We verlenen medewerking aan een nieuwe geschikte locatie voor een kringloopbedrijf.	Dit bevordert duurzaam gebruik van materialen.

11. Bestuur

Burgemeester Bakermans
Wethouder Jonkergouw Doe Democratie

Wat willen wij bereiken in 2017?	Wat doen wij daarvoor in 2017	Effecten / prestaties
1. Doe- democratie	<ul style="list-style-type: none">• Opstellen actieplannen voor de drie kernen op basis van dorpsplannen• Uitbreiding bestaande en nieuwe burgerinitiatieven• Nieuwe manieren burgers betrekken bij beleid	<ul style="list-style-type: none">- Vergroten betrokkenheid inwoners bij elkaar en hun leefomgeving- Op niveau houden van voorzieningen, infrastructuur en dienstverlening- Vergroten democratische betrokkenheid
2. Verdere besluitvorming over het vormen van een Maashorstgemeente	<ul style="list-style-type: none">• Blijvend in gesprek met Uden en Bernheze om het beoogde doel te realiseren	Besluitvorming over het vormen van een grotere en krachtige Maashorstgemeente

12. Sociaal Domein

Wethouder Jonkergouw

Wat willen wij bereiken in 2017?	Wat doen wij daarvoor in 2017	Effecten / prestaties
1. Dorpshuis Zeeland 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen van een huisvestings- en samenwerkingsconcept. • Opstellen functioneel programma van eisen • Eventuele bouwkundige wensen vertalen in een plan met kostenbegroting. 	Realiseren van een samenwerkings- en huisvestingsconcept.
2. Project in het kader van participatie	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunen start drie sociale ondernemingen (met regio) • Ontzorgen bedrijven bij het inzetten van mensen met afstand tot arbeid. 	<ul style="list-style-type: none"> - Participatie van mensen verhogen door o.a. werken - Aantal klanten in de participatiewet binnen enkele jaren verlagen met 40.
3. Integrale preventieagenda	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen integrale preventieagenda (zie ook 6) en uitvoeren 	Een toekomstgerichte en uitvoerbare agenda gericht op bevorderen (positieve)gezondheid bevolking
4. Gezondheid, welzijn, educatie	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen sociale akkoorden Wonen, welzijn en zorg en uitvoeren • Onderwijs en maatschappij maken samen een actieplan en voeren dit uit • Ieder dorp een jeugdpreventiewerker 	<ul style="list-style-type: none"> - Verhogen gezondheid - Een stimulerende sociale omgeving - Plezierig wonen en leven - Goede ontwikkeling jeugd

Algemene dekkingsmiddelen, onvoorzien en financiële positie

Wethouder Maathuis

Wat willen wij bereiken in 2017?	Wat doen wij daarvoor in 2017	Effecten / prestaties
1. BMO personeel structureel	<ul style="list-style-type: none">• Budget beschikbaar stellen.	Funcities zijn structureel opgenomen in de formatie.
2. BMO personeel incidenteel	<ul style="list-style-type: none">• Budget beschikbaar stellen.• Personeel werven.	Funcities twee jaar invullen.

Bijlage 1 Niet in deze kadernota opgenomen wensen

Bij de voorbereiding op deze kadernota zijn er ook wensen aan de orde gekomen die, om verschillende redenen, niet in de uiteindelijke versie zijn opgenomen. Deze zijn hieronder samengevat.

Omschrijving	Investering	Lasten 2017	Lasten 2018	Lasten 2019	Lasten 2020	Reden niet opnemen
Ondersteuning samenwerking sportverenigingen			10.000			Eerst een onderzoek naar de buitensport accommodaties, zie programma 4
Haalbaarheids-onderzoek sportpark Reek		10.000				Eerst een onderzoek naar de buitensport accommodaties, zie programma 4
Kunstgrasveld DAW/Emos	450.000	24.750	49.050	48.600	48150	Eerst een onderzoek naar de buitensport accommodaties, zie programma 4
Aanleg tunnel kruising Schutsboomstraat	2.600.000	2.000	56.334	111.800	110.933	Financiële overweging
Aanpassen Palmstraat aan zijde natuurpoort	75.000	250	1.625	3.225	3.200	Eerst onderzoek naar andere opties voor dekking lasten
Betaalbaarheid dorpshuizen		25.000	25.000			Nieuwe plannen dorpshuis Zeeland
Ondersteunen initiatieven samenlevingsopbouw		10.000	10.000	10.000	10.000	Maakt onderdeel uit van het budget voor doe-democratie, zie programma 11

Bijlage 2 Technische uitgangspunten begroting 2017

De uitgangspunten voor de begroting worden altijd door de raad vastgesteld in de kadernota, in dit geval voor het jaar 2017. Het betreft o.a. de inflatiepercentages, stijgingspercentages OZB en de gebruikte rentepercentages.

Voor 2017 zijn de uitgangspunten:

- Prijsstijging: Het percentage voor 2017 in de circulaire is 0,50%. Echter, in de lijn van voorgaande jaren is voor 2017 het percentage voor onze uitgaven weer op 0% gezet. Dit betekent in feite een bezuiniging van 0,50%.
 - Het loonstijgingspercentage in de septembercirculaire 1,9%. Dit stemt niet overeen met het in de meerjarenraming 2016-2019 al gebruikte percentage. Wij zijn in de begroting 2016 uitgegaan van 2% en vanaf 2017 van 1%. Dit is afgestemd.
 - Het stijgingspercentage voor subsidies voor Landerdse verenigingen is 0,50% (op basis septembercirculaire 2015).
 - Voor regionale instellingen (zie bijgevoegde lijst) geldt ook het percentage van 0,50%.
 - Voor andere subsidies wordt uitgegaan van de nullijn. Alleen in gevallen dat er andere afspraken zijn gemaakt wordt daarvan afgeweken.
 - Voor gemeenschappelijke regelingen is vanaf 2016 (onder leiding van de gemeente Oss) een bezuinigingsoperatie opgestart. De percentages zijn gelinkt aan de korting algemene uitkering. In totaal gaat het om een bezuiniging van 9% waarvan 5% is bezuinigd in 2015 en 3% in 2016. Het overige percentage bedraagt:
 - 2017 1%
- Wij houden daarbij rekening met de (andere) afspraken die inmiddels met de GR's zijn gemaakt.
- De stijging voor inkomsten van leges etc. wordt ook meerjarig doorerekend (inflatiepercentage) en niet alleen voor het eerste jaar. Dit stemt overeen met de handelswijze van de uitgaven.
 - De toeristenbelasting is in 2014 verhoogd met € 0,05 per overnachting. Dit gebeurt periodiek, zodra de inflatie van enkele jaren samen weer circa € 0,05 is. Op basis van de percentages is dit vanaf 2016 t/m 2020 nog niet van toepassing.
 - De post onvoorzien bedraagt structureel € 20.000.
 - De OZB-stijging voor 2017 t/m 2019 is ongewijzigd ten opzichte van de begroting 2016 (5,5% voor 2017 en 2018) en 2% voor 2019 en 2020 (zie toelichting blz.17).
 - De financieringsrente is voor 2017 t/m 2020 1% (zie toelichting blz. 20).